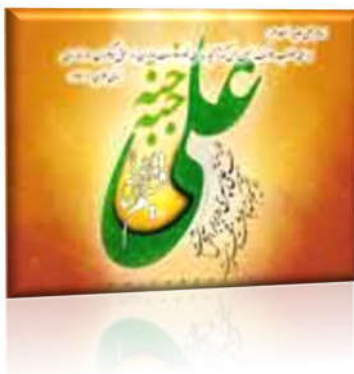

جوانی خود را با کلام امیر بساز

جوانی بهار باطراوت زندگی است. گل نشاط، شادابی، تلاش، اراده، پشتکار، نوگرایی، فضیلت جویی و گرایش‌های مذهبی در این فصل می‌شکند و حیات را فرحبخش و شیرین می‌کند. در این نگاشته بر آنیم تا به جوانی خود با کلام حضرت امیر (علیه السلام) رنگ الهی بدهیم .

چراغ امیدتان را روشن نگه دارید

امید به آینده مهم‌ترین خصوصیت زندگی یک جوان به شمار می‌آید. امید چراغی است که با روشن نگه داشتن آن نیازها، علایق، خواست‌ها و تمایلات سمت و سوی سالم می‌یابد و با اتکا به نیروی اراده و تصمیم، جامه عمل می‌پوشد. جوان وقتی به شرایط موجود خود عشق می‌ورزد و از اراده و تلاش برخوردار می‌گردد که افق آینده را روشن بیند. نشاط امید بخش، نیروی محرک برای حیات و لذت بردن از کوشش است. امام علی (علیه السلام) بر روشن ماندن چراغ امید تأکید می‌ورزد و ناامیدی را بزرگ‌ترین آفت آدمی می‌شمرد: (قلب الانسان) و ان ملکه الیأس قتله الأسف؛ هنگامی که ناامیدی قلب آدمی را تسخیر کند، تأسف وی را از پای در آورد. (۱)

پیش از سخت شدن دلت، خود را بساز

امام همواره با رفتاری نیک و سرشار از مهربانی جوانان می‌گشت. آن بزرگوار فرزند جوانش را چنین رهنمود می‌دهد: همانا دل جوان چون زمین ناکاشته آماده است که هر بذری در آن افکنند می‌پذیرد؛ و من پیش از آن که دلت سخت شود و مغزت انباشته گردد، به پرورشت پرداختم تا کوشا به کار خویش روی آوری؛ و آنچه در پی آزمودن آنی از تجربه اندوختگان به دست آوری و از تجربه آزمایی معاف‌گردی. بدان امید که آنچه بر ما گذشته است در یابی و آنچه برای ما تاریک بود، بر تو روشن شود. (۲)

همت عالی، پیش نیاز هر تصمیم است و هر که بر نردبان همت فراز آید، به مقصود دست می‌یابد. از سوی دیگر، بزرگ‌ترین ضعف انسان کوچک‌شمردن و به عبارت ساده‌تر، دست کم گرفتن خویش است

تا روح و نفس باقیست فرصت غنیمت دان

جووانی جرعه‌ای جانبخش است که گذر عمر آن را به پیری می‌آمیزد. آیا طراوت جووانی را جز پژمردگی دوران پیری در انتظار است. (۳)

ای جوان بر قامت خم گشته پیران نگر رفته رفته زندگی بار گرانی می‌شود (۴)

فرصت جووانی غنیمتی است که در جویبار عمر به سرعت می‌گذرد. در واقع «گذشت ساعت‌ها، عمر را می‌کاهد» (۵) و فرصت‌ها را نابود می‌سازد: سخت‌ترین اندوه‌ها از دست رفتن فرصت‌هاست. (۶)

براساس تحقیقات انجام شده، یک عمر ۷۰ ساله به طور متوسط این گونه می‌گذرد:

الف) ۲۵ سال خواب

ب) ۸ سال مطالعه و تحصیل و یادگیری

ج) ۶ سال استراحت و بیماری

د) ۷ سال تفریح و تعطیلات

ه) ۵ سال رفت و آمد

و) ۴ سال صرف آماده کردن غذا

ز) ۳ سال صرف آمادگی جهت انجام فعالیت‌های فوق

ح) ۱۲ سال (باقی مانده) صرف کار مفید (۷)

زندگی کوتاه‌تر از آن است که دست کم گرفته شود.

امام ضمن سفارش به غنیمت شمردن فرصت‌ها، (۸) بر شکار آن تأکید می‌ورزد (۹) و می‌فرماید: فرصت‌های خوب را دریابید؛ زیرا همچون ابر می‌گذرند. (۱۰)

در منظر امام، بازنده کسی است که عمرش را ببازد؛ (۱۱) زیرا با گذر عمر پاره‌ای از حیات جوان برده می‌شود: «هیچ عمرکننده، روزی از عمر را نمی‌گذراند، جز به ویرانی یک روز از مدتی که دارد» (۱۲).

اگر چشم‌هایم بر دو چیز چندان خون بگیرند تا به نابودی نزدیک شوند، یک دهم حق آن‌ها را نگزارده‌ام: از دست دادن جوانی و جدایی از دوستان.

برترین اندیشه آن است که فرصت عمر از دست نرود. (۱۳) این سخن، یک هشدار بزرگ است: آنان که وقتشان پایان یافته، خواستار مهلتند و آنان که مهلت دارند کوتاهی می‌ورزند. (۱۴)

باید از هدر رفتن گذشته عبرت گرفت و از تباه شدن آینده جلوگیری کرد. این فکر که «باید سال‌ها قبل شروع می‌کردم» یک اندیشه مخرب است. در عوض باید این گونه اندیشه کرد: «می‌خواهم اکنون شروع کنم، بهترین سال‌های من پس از این است». (۱۵)

توصیه اصلی امام بهره‌گیری از زمان «حال» است. این سخن اهمیت واژه «الان» را نشان می‌دهد؛ زیرا که گذشته از کف رفته است و آینده در پرده تردید قرار دارد. اکنون که در آن به سر می‌بریم، برای تلاش مغتنم است. از این رو، امام می‌فرماید: الان الان، من قبل الندم؛ اینک! اینک! (زمان حال را دریابید) پیش از آن که پشیمان شوید. (۱۶)

راه درست تصمیم گرفتن چیست؟

اراده و تصمیم قوی از مشخصه‌های جوان نمونه است؛ چنان که سستی و سهل‌انگاری از آفات زندگی زیبا شمرده می‌شود. حضرت علی (علیه السلام) «سستی را از عوامل ناتوانی» می‌خواند (۱۷) و راه درمانش را نشان

می‌دهد: بیماری سستی دلت را با اراده قوی درمان کن. (۱۸) عزم و اراده (برای رسیدن به قله کمال) با راحت‌طلبی سازگار نیست، چه بسا خواب‌های شبانگاهی که تصمیمات روز را برهم زده است. (۱۹)

سرعت و شتاب با روح پرتلاطم جوان همزاد است، ولی گاه این ویژگی با تصمیم‌گیری ناسازگار می‌نماید و به تخریب و حادثه می‌انجامد. به منظور پختگی و افزایش ضریب درستی تصمیم‌های نسل جوان، درنگ و دقت در بایدهای زیر ضروری است:

الف) مددجویی

شرط نخست موفقیت در تصمیم، توکل و یاری جستن از خدای هستی‌بخش است،

فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ (۲۰) هنگامی که تصمیم‌گرفتی، به خدا توکل کن؛ زیرا خداوند توکل‌کنندگان را دوست دارد.

امیرمؤمنان (علیه السلام) نیز فرزند خویش را بر این نکته رهنمون می‌شد: در کارهایت از او مدد جوی و رازهای خویش را که از مردم پنهان می‌داری، به او بگویی؛ سپس کلیدهای گنجینه‌های خود را به دست تو سپرد. اگر پاسخ‌گویی‌اش به طول انجامید، نومید مشو؛ زیرا بخشش به اندازه خواهش است و بسا پاسخ را دیر دهد تا خواهش را به درازا کشانی و بیشترت بخشد. بسا چیزی خواهی و به تو ندهد، ولی دیر یا زود بهتر از آنت دهد یا آن را به خاطر چیزی دیگر که برای تو بهتر باشد، از تو باز دارد؛ زیرا بسا چیزی خواهی که گرت دهد، به نابودی دینت انجامد. (۲۱)

امام در فرازی دیگر فرزند جوان خویش را چنین سفارش می‌کند: باید اساسی‌ترین درخواست تو از خدا آن چیزی باشد که زیبایی‌اش برایت ماندگار و سختی‌اش برایت ناپایدار باشد (22).

اراده و تصمیم قوی از مشخصه‌های جوان نمونه است؛ چنان که سستی و سهل‌انگاری از آفات زندگی زیبا شمرده می‌شود. حضرت علی (علیه السلام) «سستی را از عوامل ناتوانی» می‌خواند و راه درمانش را نشان می‌دهد: بیماری سستی دلت را با اراده قوی درمان کن. عزم و اراده (برای رسیدن به قله کمال) با راحت‌طلبی سازگار نیست، چه بسا خواب‌های شبانگاهی که تصمیمات روز را برهم زده است

ب) دوراندیشی

اساس هر تصمیمی، دوراندیشی است. همراهی این دو، خوشبختی به‌ارمغان می‌آورد؛ بدان حد که «دوراندیش در گرفتاری‌ها سرگشته نخواهد شد.» (۲۳) «دوراندیشی فن است. ثمره آن سالم ماندن از آسیب‌ها است، کسی که دوراندیشی او را پیش نبرد، ناتوانی و درماندگی عقب‌نگاهش می‌دارد.» (۲۴) امام (علیه السلام) در تبیین معنای دوراندیشی به نکات زیر اشاره می‌کند:

دوراندیشی زیرکی (۲۵)، نگهداری تجربه (۲۶)، عاقبت‌نگری (۲۷) و رایزنی با خردمندان (۲۸) است.

و درباره فرجام کسانی که بی دور اندیشی تصمیم می‌گیرند، می‌فرماید: هر کس دست به کاری زند بی آن که در عواقب آن بیندیشد، خود را در مهلکه گرفتاری‌ها اندازد. (۲۹)

آن حضرت پایداری در تصمیم را مرهون دوراندیشی می‌داند (۳۰) و بر این نکته تأکید می‌ورزد که: فکر کن تا دوراندیش شوی؛ و چون همه‌جوانب کار برایت روشن شد، تصمیم قطعی بگیر (۳۱).

ج) بلند همتی

همت عالی، پیش‌نیاز هر تصمیم است و هر که بر نردبان همت فراز آید، به مقصود دست می‌یابد. از سوی دیگر، بزرگ‌ترین ضعف انسان کوچک‌شمردن و به عبارت ساده‌تر، دست کم گرفتن خویش است. امام (علیه السلام) چنان باورداشت که، انسان را چیزی مانند همتش بلند نمی‌گرداند. (۳۲) حضرت بهترین همت‌ها را بلندترین آن‌ها می‌داند (۳۳) و می‌فرماید: نیکوترین خصلت‌ها ارجمندی همت‌ها است. (۳۴)

در منظر حضرت علی (علیه السلام)، آثار همت عالی عبارت است از: بردباری و وقار، کردار زیبا، عزت نفس، دست‌یابی به خواسته‌ها و رسیدن به مقصد عالی. (۳۵)

خوشا به حال آنان که جوانی خود را، با عملی ساختن حکمت‌های حضرت امیر (علیه السلام) بیمه می‌کنند.

بر گرفته از کتاب تصمیم‌های بزرگ جوانی، نگاشته محمدباقر پورامینی

پی نوشت:

1- نهج البلاغه، حکمت ۱۰۸.

2- حسن بن شعبه حرانی: تحف العقول، ص ۷۰.

3- نهج البلاغه، خطبه ۸۳.

4- سنائی غزنوی.

- 5- تحف العقول، ص ٩١.
- 6- عبدالواحد آمدی: غرر الحکم، ح ١٠٨١٨.
- 7- مجله تدبیر، ش ٨٤، ص ٣٩.
- 8- عبدالواحد آمدی: غرر الحکم، ح ١٠٨١٣.
- 9- همان، ح ١٠٨١٩.
- 10- همان، ح ١٠٨١٠.
- 11- همان، ح ٣٠٦١ ن.
- 12- نهج البلاغه، خطبه ١٤٥.
- 13- غرر الحکم، ح ١٠٨١٧.
- 14- نهج البلاغه، حکمت ٢٨٥.
- 15- ورام بن ابی فراس: مجموعہ ورام، ج ٢، ص ٨٩.
- 16- سنائی غزنوی.
- 17- ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ٨٤.
- 18- شرح نهج البلاغه، ج ١١، ص ٢٣٨.
- 19- نهج البلاغه، خطبه ٢٤١.
- 20- آل عمران (٣): ١٥٩.
- 21- ابن شعبه حرانی: تحف العقول، ص ٧٤.
- 22- تحف العقول، ص ٧٥.
- 23- غرر الحکم، ح ١٠٩١٠.

24- محمد باقر مجلسی: بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۳۳۹.

25- همان.

26- غرر الحکم، ج ۱۰۱۴۲.

27- همان، ج ۱۰۸۸۱.

28- همان.

29- کنز الفوائد، ج ۱، ص ۲۸۰.

30- بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۱۰.

31- همان، ج ۷۱، ص ۳۴۱.

32- غرر الحکم، ج ۶۹۶۸.

33- همان، ج ۱۰۲۷۵.

34- همان، ج ۱۰۲۷۴.

35- همان، ج ۱۰۲۸۵-۱۰۲۸۶.

فرآوری: فاطمه سرفرازی

بخش تاریخ و سیره معصومین تبیان